

Moderaternas väg

Politiska partier vill utöva makt. Det är naturligt. Därför tenderar politiska partier att bedöma sina framgångar i termer av väljarstöd och storlek. En logisk konsekvens av detta är att den egna politiska strategin riskerar att präglas av det kortsiktiga perspektivets möjligheter att nå makt och inflytande. I det perspektivet framstår den politiska konfrontationen både som en risk och en möjlighet. Konfrontationen kan leda in i debattens centrum. I ett annat debattklimat kan egna ställningstaganden och särmeningar uppfattas som liggande bredvid politikens huvudfrågor där kompromisserna göres.

Ändå är det så att det är partier som betyder något i den politiska idédebatten som växer i det långsiktiga perspektivet. Moderaternas tillväxt under 70-talet berodde inte på att man undvek bråk — ej heller på att man sökte bråk — utan på att man vann stöd för sina idéer.

Moderaternas analys av det nya samhället — den nya fattigdomen och den nya individualismen — var på en gång en samhällskritik och vision som man var ensam om. I varje enskild sakfråga hade man inte stöd av opinionen — i alla fall inte i den opinion som kom till uttryck i den politiska debatten och i massmedia — eftersom man gav en verklighetsbild som många människor och framför allt politiker kände sig ovana inför. I de grundläggande dragen kunde dock människor känna igen sina egna funderingar och värderingar och samtidigt finna en förklaring till en samhällsutveckling vars resultat de inte gillade.

Det långsiktiga perspektivet

I dagens Sverige är det inte svårt att se

hur mycket moderaternas ideologiska fasthet och debattvilja har betytt. Det kan visserligen sägas — och det är så — att internationaliseringen, den nya teknologin och en ideologisk nyväckelse över hela västvärlden har betytt mycket, men det är likväl moderaterna som i Sverige hade förutsättningarna och viljan att ta den debatt som behövdes. Det var det långsiktiga perspektivet som gav moderaterna inflytande över den politiska idédebatten och det var det långsiktiga perspektivet som gjorde att man kunde motivera väljarna att rösta på moderaterna.

Motsättningar mellan det kortsiktiga och maktoptimerande perspektivet och det långsiktiga idéprioriterande perspektivet är konstlade, eftersom det är det långsiktiga perspektivet som också kan ge politiskt väljarstöd och politisk makt, förutom det inflytande över samhällsutvecklingen som en stark ställning i idédebatten kan ge. Moderaterna vinner inga väljare på att ligga nära andra partier och tycka som andra, varför skulle i så fall väljarna rösta på moderaterna? Den enda vinst som kan uppnås genom anpassning till andra partier är att man som politisk företrädare för moderaterna får ett bekvämare liv — man får färre politiska angrepp — men detta innebär samtidigt att man glöms bort. Vägen bort från den politiska stridslinjen är ingen väg mot framgång.

Det är viktigt att ha detta som en utgångspunkt när man bedömer dagens politiska spel som gäller samarbete över blockgränsen. Kortsiktigt kan moderaterna uppleva att man står utanför, att man av andra ses som halsstarriga. Men det långsiktiga perspektivet har en större genomslagskraft på väljarnas beteenden än

det kortsiktiga. Oavsett hur stora förhoppningar och oavsett hur stort intresse som i dag knyts till en skattereform i mitten av det politiska fältet blir den betydelselös på längre sikt om den bara innehåller en omfördelning mellan olika grupper, utan att utrymmet för den personliga sektorn ökar genom en sänkning av skattetrycket. På liknande sätt gäller detta intresset för och debatten om det politiska samförståndet om kärnkraften, Sydafrika eller försvaret. Så länge detta samförstånd bara är en konsekvens av ett politiskt spel som sker utan hänsyn till faktiska realiteter kan det visserligen kortsiktiga kännas otacksamt att stå utanför. Medias intresse och opinionens förhoppningar kommer att vara riktade på de parter som vill idka samförstånd. Långsiktigt är ändå en politik som är i samförstånd med verkligheten och människornas önskemål viktigare för att man skall vara ett alternativ som påverkar den politiska debatten och som vinner väljare.

Frihet och marknadsekonomi

Det finns dock ett problem som moderaterna måste lösa. Man måste på nytt återta initiativet i de frågeställningar som gäller friheten och marknadsekonomins position i det svenska samhället. En stor del av den politiska debatten i dag handlar om frågor som under lång tid har varit moderaternas profil. Marginalskattdebatten är ett sådant exempel, privatiseringar ett annat. Till en del är detta ett resultat av politiska framgångar, till en annan del är denna politiska debatt ett uttryck för en försvarsmekanism hos andra partier, kanske är det framför allt en kapitulation inför verkligheten. Oavsett

orsaken kvarstår problemet. Problemet består i att moderaternas utrymme för att driva dessa frågor har minskat i takt med att andra har börjat tala om marginalskatter och privatiseringar. Samtidigt finns det en risk att andra partier enbart övertar semantiken och inte kraven på de politiska förändringar som är en logisk följd. För att fortsätta påverka debatten måste därför moderaterna utveckla sin profil för att även i fortsättningen kunna driva debatten och påverka de partier — det gäller inte bara folkpartiet — som har accepterat delar av den moderata agendan.

Skattefrågan och privatiseringsdebatten är frågor som även framdeles kan bära upp frihetsdebatten. När det gäller skatterna är moderaterna ensamma om att vilja sänka dem, vilket kommer att ha sin betydelse när intresset för skattemodellsdiskussionen avstannar och intresset för en debatt om sänkta skatter ökar. För moderaterna är det viktigt att föra skattedebatten med den enkelhet och klarhet som följer av att skattetrycket i dag är för högt, vilket inte bara är skadligt för ekonomi och sparande utan också inskränker människornas frihet.

Förstärkning av grundlagsskyddet

Nära förknippad med skattedebatten men på ett annat principiellt plan är den konstitutionella debatten. Den offentliga maktens växande ambitioner att styra människornas liv har allt oftare kommit att aktualisera en förstärkning av det skydd grundlagen ger medborgarna. Orsaken till detta är inte bara att den offentliga makten tränger allt längre in i människors vardagsliv — det utlöser i sig självt krav på en skyddad sektor — utan också

Moderaternas värd

på att den allt oftare med stöd av sin demokratiska legitimitet påstår sig ha rätt att stå över rättsregler som är självklara i umgänget människor emellan och som är rättsstatens fundament.

Kraven på att inget får stå i vägen för majoritetets beslut är ett hot mot den enskildes frihet och mot det öppna samhällssystemet.

Debatten huruvida demokratin bygger på en respekt för den enskildes rättigheter och lika värde eller om den blott är en fråga om majoritetsbeslut, som inte erkänner några gränser för den offentliga makten, kan mycket väl bli efterkrigstidens viktigaste debatt. På utgången av den hänger inte bara om demokratibegreppet som sådant ska kunna utnyttjas som argument för kollektivisering inom olika samhällsområden utan också om Sverige ska bli ett land där demokratin tillåts ursäktas att den offentliga makten bestämmer allt och människorna inget. I denna central och avgörande frihetsdebatt måste moderaterna ta strid. Det kan göras genom att man enkelt och klart hävdar att det faktum att vi i vårt land demokratiskt ska besluta om det gemensamma inte innebär att det gemensamma för den skull ska bestämma över allt. I denna debatt om demokratin är det nödvändigt att precisera förslag om minoritetsskydd men också förslag om skydd för majoriteten mot den politiska maktens elit. Beslutande folkomröstningar måste övervägas som ett instrument för att låta folkviljan göra sig gällande i enskilda viktiga sakfrågor. Sådana folkomröstningar skulle ha varit av stort värde för svenska folkets frihetskamp mot löntagarfonder och pensionsskatt.

Moralisk rättfärdighet

Det finns dock andra områden där frihetsdebatten och debatten om marknadsökonomi kan föras framåt, det gäller dessutom sakområden som har betydelse för väljarnas uppfattning om den moraliska rättfärdigheten i den moderata politiken.

1. Sverige är i dag i praktiken ett multietniskt samhälle. Vi är också ett land som många vill invandra till. Likväl finns det i Sverige ingen politik för att hantera de problem och möjligheter som mångfalden kan ge. Det finns heller ingen politik som förenar mänsklig omtanke med rättsstatens principer vad gäller invandringen. Det finns i dag inget parti som kan erbjuda något annat än ökade utgifter, trots att detta problemkomplex kanske blir nittioalets dominerande fråga, med problem som i första hand ställer krav på annat än ökade offentliga utgifter. Den pluralism som marknadsökonomi ger, ger också moderaterna en möjlighet att tillföra debatten en politik som kan förena omtanke med fasthet.

2. Det finns i dag ingen miljöpolitik i Sverige, enbart krav på sänkta gränsvärden och ökade offentliga utgifter.

Åganderätten och marknadsökonomi ger en möjlighet att göra miljöfrågorna till något som alla grupper i det svenska samhället kan ta ansvar för, utan att enskilda åtgärder inom en viss sektor får oacceptabla skadeverkningar på industri och sysselsättning.

3. Svenska barn växer alltför ofta upp i känslolösa miljöer, i avsaknad av fasta känslomässiga relationer med en eller två vuxna personer, Kreativiteten och inlärningsförmågan tas inte tillvara, kunskapsivern hejdas. Svenska barn möter i många

avseenden ett kallt samhälle. Det finns kring debatten om mobbning, ungdomsvåld, skolpolitik och familjepolitik ett behov av att föra fram idéer som går ut på att vi i Sverige måste låta barnen växa, inte bara när det gäller kunskap utan också när det gäller kreativitet, värderingar och känslomässig mognad.

4. Svenskt u-landsbistånd har medverkat till att cementera diktaturer och fattigdom. Det har varit uppenbart länge men nu kommer världen över en mängd rapporter och vetenskapliga undersökningar som i teoretiska former kritiserar och ifrågasätter formerna för den typ av bistånd som Sverige och andra europeiska länder har gett. En inriktning av u-landsbiståndet mot marknadsekonomi och mänskliga fri- och rättigheter, i stället för bistånd till regimer går däremot i linje med den politik som gav västerlandet självt utveckling och välfärd. För moderaterna kan u-landsfrågorna bli en vinnande politik, inte minst som Sverige i dag saknar en politik inom detta område som går ut på något annat än ökade of-fentliga utgifter.

5. Inom många samhällssektorer ser vi i dag att den offentliga makten inte uppfyller de löften den gett och de krav som medborgarna har rätt att ställa. Rätts-säkerheten, tryggheten på gator och torg, optionsaffärer i Stockholms stadshus, en bostadspolitik som skapar svarta affärer, en pensionsskatt som betrampar äganderätten, långa sjukvårdsköer, dubbel nedrustning inom den sociala välfärden som en följd av förbjudna eller begränsade privata initiativ och besparingar i de of-fentliga utgifterna, exemplen kan göras

många fler. Trots uppenbara misslyckanden undviker ansvariga politiker att ta ansvar. Moderaterna kan gå i täten för en politik som inrymmer både etik och moral när det gäller ansvarstagande, men som också innehåller omsorg och rätts-säkerhet när det gäller statens funktioner. Vi behöver i Sverige en stat att lita på.

Moderaternas betydelse

Vi kommer att i kommande nummer av Svensk Tidskrift behandla dessa olika frågeställningar, som vi menar är av vital betydelse för moderaternas idépolitiska utveckling inför nittio-talet. Vi menar att dessa frågor också exemplifierar moderaternas betydelse för svensk samhällsdebatt. Gemensamt för de frågor vi här har nämnt är att de inte nödvändigtvis behöver vara huvudfrågor inför kommande valrörelser, men att de behandlar politiska områden där moderaterna genom en idépolitisk utveckling kan ta initiativet i samhällsdebatten. Därigenom prioriterar man det långsiktiga perspektivet och därigenom kan man vinna både inflytande och makt.

Vad det gäller för moderaterna är att inom dessa politiska områden — och andra — bygga en brygga mellan de värderingar och den kunskap som människor lever med i sin privata närmiljö och den politiska debatten. En ökad förståelse för att det som är klokt och moraliskt rätt i det lilla perspektivet också är klokt och rätt i det stora politiska perspektivet kan ge frihetsdebatten en dynamisk dimension.